

Sosiaali- ja terveysministeriölle

ASIA: LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEN LAIKSI SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUJEN TUOTTAMISESTA TÄYDENTÄMISESTÄ (SERTIFIOINTI)

Viite: Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö 6.3.2017 (STM057:00/2016)

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkoston lausuntoa luonnoksesta hallituksen esityksen laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta täydentämisestä. Lakiesitys on osa sote-uudistukseen ja siihen sisältyvää valinnanvapauslainsäädäntöä. Lausunnoille lähetetty lakiesitys täydentäisi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista koskevaa lakia siltä osin, että lailla tuotaisiin säännöksen sairaaloiden ja vaativan sosiaalihuollon palveluysiköiden tarkastamisesta ennen palveluysikön merkitsemistä rekisteriin sekä ennakkotarkastuksen korvaavasta olennaisten vaatimusten täyttämisen osoittamisesta eli sertifiointista. Ehdotettuja säännöksiä perustellaan asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamisella. Sosnet esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavaa:

Sosnet pitää erittäin tärkeänä, että lakiesitys nostaa esille koko sote-uudistuksen kannalta tärkeän kysymyksen: sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiltä vaadittavan osaamisen. Yliopistojen kannalta on olennaista, että erilaisissa sosiaalihuollon tehtävissä voitaisiin tarpeen mukaan edellyttää ammattiin johtaneen peruskoulutuksen ohella lisä-, täydennys- tai jatkokoulutusta. On hienoa, että vaativassa sosiaalihuollon palveluysikössä työ nähdään niin vaativana, että siinä edellytetään erityistä osaamista ja koulutusta. Tältä osin lakiesityksen tavoite on kannatettava ja perusteltu.

Lakiesityksen tarkastelu on haastavaa, koska se on sidoksissa muuhun valmisteilla olevaan sote-lainsäädäntöön ja erityisesti myös valinnanvapautta koskevaan lakiesitykseen. Haasteellisuutta lisää se, ettei lakiesityksessä ole määritelty, mitä vaativilla sosiaalihuollon palveluilla tarkoitetaan. Tämän kirkastaminen on koko sote-uudistus huomioiden erittäin tärkeä tehtävä. Tältä osin lakiesitys kaipaa täsmennystä. Lakiesityksestä on tulkittavissa, että siinä vaativilla sosiaalihuollon palveluilla tarkoitetaan lähinnä laitoksissa tehtävää työtä. Rajaus liittyy siihen, että lakiesityksellä on tarkoitus säätää palveluysiköistä, jolloin avohuollon palvelut ja klinikat tapahtuvat erillään osana maakunnan toimintaa.

Lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että vaativan sosiaalihuollon palvelut ovat lähes poikkeuksetta integroituja sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Sosnet pitää tätä määrittelyä varsin kapeana, sillä vaativan tason sosiaalihuollon työtä tehdään myös avohuollon puolella varsin paljon. Esimerkiksi lasten ja perheiden palveluissa sosiaalityöllä on ihan omia vaativia tehtäviä ja palveluita: lasten huostaanottoprosessi, sijaishuoltopaikan valinta ja sijoitusprosessin hoitaminen, vaativa työskentely erotilanteissa ja olosuhdeselvitysten tekeminen oikeusistuimelle. Esimerkkejä on helposti löydettävissä myös aikuissosiaalityöstä, ikääntyneiden palveluista, vammaispalveluista ja päihdehuollosta. Siksi onkin syytä huomioida, että lakiluonnos ei kata tyhjentävästi kaikkia sosiaalihuollon palveluita, jotka tulisi määritellä vaativiksi sosiaalihuollon palveluiksi, ja joissa tarvitaan peruskoulutuksen ohella lisä-, täydennys- tai jatkokoulutusta riittävän laaja-alaisen ja syvällisen osaamisen varmistamiseksi. Vaativien sosiaalihuollon palveluiden täsmällinen määrittely on sote-lakipaketin yhteydessä erittäin tärkeää, vaikkakaan se ei ehkä suoranaisesti kuulu juuri tähän lakimuutokseen.

Toinen keskeinen huomio liittyy siihen, ettei lakiesityksessä määritellä tarkemmin, mitä lisä-, täydennys- tai jatkokoulutuksella tarkoitetaan ja missä määrin yksiköissä olisi oltava erityyppisen koulutuksen suorittaneita ammattihenkilöitä. Lisäksi lakiesityksestä puuttuu, missä koulutusta on tarkoitus tuottaa ja miten koulutus rahoitetaan. Tämän ohella on olennaista huomata, että säädöksissä ei ole lainkaan mainittu erikoistumiskoulutusta, joka on erillinen koulutusmuotonsa korkeakoulutuksen kentässä. Sosnet on järjestänyt vuodesta 2000 alkaen ammatillisena lisensiaatintutkintona suoritettua erikoissosiaalityöntekijän koulutusta, joka muuttui vuodesta 2016 alkaen uusimuotoiseksi erikoistumiskoulutukseksi. Koulutuksen laajuus on 70 opintopistettä, ja se on mahdollista suorittaa työn ohessa opiskellen noin 2,5 vuodessa. Tällä hetkellä erikoissosiaalityöntekijän koulutus on sosiaalityön alalla ainoa pitkäkestoinen peruskoulutuksen jälkeen suoritettava koulutus. Tältä osin on perusteltua, että erikoissosiaalityöntekijän koulutus sisällytettäisiin lain tarkoittamaan peruskoulutuksen jälkeiseen koulutukseen, jota voitaisiin edellyttää vaativan tason sosiaalihuollon palveluissa.

Lain valmistelun yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota lakiesityksessä tarkoitettujen koulutusmuotojen rahoitukseen sen varmistamiseksi, että kentällä olisi tosiallisesti saatavilla riittävän koulutuksen saaneita sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Sosiaalihuollon puolella ei ole ollut rahoituksellisista syistä saatavilla riittävästi perustutkinnon jälkeistä pitkäkestoista koulutusta, mihin kiinnitettiin erikoistumiskoulutuksen uudistamisen yhteydessä myös huomiota (esim. Asiantuntijuus edellä, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013). Sosnet pitää välttämättömänä, että sote-uudistuksen yhteydessä sosiaalityön yliopistolliselle koulutukselle ja tutkimukselle valmistellaan terveydenhuoltoa vastaavat valtion korvausjärjestelmät.

Sosnet pitää lakiesityksen tavoitetta ja tarkoitusta perusteltuna. Lain jatkovalmisteluun liittyy monia sellaisia näkökohtia, joita olisi tarpeen valmistella huolella sekä käydä niistä myös alan asiantuntijoiden kanssa keskustelua. Lakiesitys jättää runsaasti tulkintamahdollisuuksia, joten monelta osin se kaipaava vielä täsmennyksiä ja perusteluja.

Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkoston Sosnetin puolesta

Puheenjohtaja

Marjo Kuronen
Professori, Jyväskylän yliopisto

Suunnittelija

Sanna Lähteinen
Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto, Sosnet